

Lausunto

VN/24501/2020
VN/24501/2020-OKM-
20

22.3.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: Lausuntopyyntö

Oikeusministeriön lausunto rahapelitoiminnan tuoton alenemisen vaikutuksia selvittäneen työryhmän ehdotukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti marraskuussa 2020 työryhmän selvittämään rahapelituottojen alenemisen vaikutuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoja työryhmän esityksestä. Työryhmän esittämät ratkaisuvaihtoehdot ovat luettavissa raportin luvussa viisi.

Oikeusministeriö korostaa, että vapaa ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on toimivan demokratian perusedellytyksiä. Yksi oleellinen yhdistystoiminnan haaste on rahoituksen epävarmuus, sillä julkiset, rahapelituotoista jaettavat avustukset yleishyödylliseen toimintaan ovat olleet oleellinen osa suomalaisten yhdistysten taloutta. Rahapelituotot ovat useasta syystä laskeneet. Toisaalta EU-oikeuden näkökulmasta keskeistä on, ettei rahapelimonopolia ylläpidetä tuottojen maksimoimiseksi vaan sen olennainen oikeutus on muun muassa pelihaittojen torjuminen.

Tutkimukset osoittavat, että yhdistykset kokevat toimintaansa koskevan julkisen ohjauksen lisääntyneen, ja eri sektorien instituutioiden toimintalogiikat ovat alkaneet sekoittua (ns. hybrisaatio). Avustusten siirto valtion menokehykseen voisi poistaa kansalaisyhteiskunnan rahoituksen riippuvuutta rahapelituottojen epävarmuudesta, mutta toisaalta se saattaisi lisäisi sen riippuvuutta poliittisesta päätöksestä. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että yhdistysten vakaata rahoitusta sekä autonomiaa koskevalle haasteelle olisi löydettävissä ratkaisu, joka mahdollistaisi sen, että yhdistykset voisivat pitkäjänteisesti suunnitella ja toteuttaa toimintaansa. Oikeusministeriö korostaa, että ratkaisuvaihtoehtoja arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti yhdistysten autonomiaan vaikuttavat tekijät, samoin kuin rahapeliyksinoikeusjärjestelmään liittyvät EU-oikeudelliset reunaehdot.

Kansallisen sääntelyn tulee täyttää rahapelialaa koskevat EU-oikeudelliset reunaehdot. Alla tarkastellaan sisämarkkinoiden perusvapauksiin kuuluvien palvelujen tarjoamisen vapauden ja

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

sijoittautumisvapauden rajoitusten hyväksyttävyyttä ja näkökohtia, jotka tulee ottaa huomioon kansallisessa sääntelyssä.

Kansallinen säännöstö, joka sisältää yksinoikeusjärjestelmän, rajoittaa palvelujen tarjoamisen vapautta ja sijoittautumisvapautta. EU-tuomioistuin (EUT) on kuitenkin antanut jäsenvaltioille harkintavaltaa rahapelien sääntelemisen suhteen katsoen, että jäsenvaltioilla on oikeus määrittellä rahapelipolitiikkansa tavoitteet ja tavoitellun suojan taso, kunhan EUT:n oikeuskäytännössä asetetut vaatimukset täyttyvät. Erityisesti tavoite ehkäistä ja vähentää rahapeleihin osallistumisesta aiheutuvia haittoja on EUT:n hyväksymä syy kansalliselle yksinoikeusjärjestelmälle. Lisäksi EUT on täsmentänyt muun muassa sitä, että toimenpiteiden, joilla pyritään tavoitteen saavuttamiseen, on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Rahapelijärjestelmän on myös oltava johdonmukainen tavoitteen saavuttamiseksi. Käytännössä EUT ei ole myöskään sulkenut pois rahapelialan valvotun kasvun politiikkaa vaan todennut sen voivan olla johdonmukainen sen kanssa, että luvattomia tai kiellettyjä pelejä pelaavia henkilöitä ohjataan luvallisen ja säännellyn toiminnan piiriin esimerkiksi tietynlaisella pelivalikoimalla tai tietynlaajuisella mainonnalla (niin sanottu kanavointi). Tätä EUT on kuitenkin täsmentänyt muun muassa siten, että kuluttajia ei saa kuitenkaan aktiivisesti yllyttää pelaamiseen. Yksinoikeustoimijan tarjonnan tulee myös olla viranomaisten tiukassa valvonnassa.

Lisäksi EUT on korostanut, että rahapeleistä saatavien tuottojen käyttäminen yleishyödyllisen tai yleisen edun mukaisen toiminnan rahoittamiseen ei voi olla toiminnan syy, mutta se voi olla sen suotuisa sivuseuraus. Kuten myös raportin 5 kohdassa todetaan, EU-oikeuden näkökulmasta keskeistä on se, ettei rahapelimonopolia ylläpidetä tuottojen maksimoimiseksi.

Rahapelitoiminnan tuoton alenemisen vaikutuksia selvittäneen työryhmän raportin lausuntoajan ollessa vain kaksi viikkoa (5.-18.3.2021), oikeusministeriöllä ei ole mahdollisuutta arvioida yksityiskohtaisesti hankkeeseen liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Oikeusministeriö huomauttaa, että yleensä laajan hankkeen ollessa kyseessä, lausuntojen antamiseen tulisi hyvän hallintotavan mukaisesti antaa riittävästi aikaa. Esimerkiksi säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen tulee ko. asiaa koskevan ohjeen mukaan varata aikaa kuusi viikkoa ja laajojen hankkeiden käsittelyyn kahdeksan viikkoa.

Oikeusministeriö ei ota kantaa siihen, mikä työryhmän esityksistä olisi paras ratkaisuvaihtoehto rahapelitoiminnan tuoton järjestämiseksi, mutta haluaa kiinnittää huomioita tarpeeseen huolehtia riittävästä ajasta perusteellisen lainvalmistelun varmistamiseksi valittavan vaihtoehdon valmistelussa.

Osastopäällikkö

Johanna Suurpää

Yksikönpäällikkö

Niklas Wilhelmsson